

بهره‌وری چیست؟

آیا تاکنون برای شما پیش آمده است که بخواهید وسایل و لوازم خود را در یک چمدان بگذارید و در همان آغاز بینید که همه آن وسایل را نمی‌توانید در آن جا بدهید؟ در این صورت، ممکن است با فکر کردن و آزمودن راه حل‌های مختلف – مثلاً تاکردن برخی لباس‌ها به شیوه‌ای خاص، جابه‌جا کردن وسایل و یا جدا کردن یک وسیله بسته‌بندی شده و مانند آن – سرانجام موفق شوید تمام وسایل را درون چمدان‌تان جا دهید.

ما در هر محیطی که هستیم چگونه می‌توانیم کارها را مؤثرتر انجام دهیم؟

ما در هر محیطی که هستیم، در خانه، مدرسه، اداره، کارخانه، مزرعه و....، می‌توانیم یا فکر کردن و چاره‌اندیشی، کارها را مؤثرتر و مفیدتر انجام دهیم. به عبارت دیگر، می‌توانیم هدف‌های درست را انتخاب کنیم، از امکاناتی که داریم عاقلانه و صحیح بهره بیریم و از اسراف و اتلاف منابع بپرهیزیم.

به چند مثال در زندگی روزانه توجه کنید.

آقای اسدی:

ما برای خنک کردن خانه از کولر(خنک کن) آبی استفاده می‌کنیم. در شهر ما در هنگام تابستان به خصوص ظهرها هوا خیلی گرم می‌شود. من برای اینکه بازدهی کولر را افزایش بدهم، روی پشت بام یک سایبان برای آن درست کرده‌ام که از تاییدن آفتاب به بدنه جلوگیری می‌کند. قسمتی از کanal کولر را هم که از پیرون ساختمان به پنجره وصل می‌شود، با عایق پوشانده‌ام که هوای خنک داخل کanal، گرم نشود.

خانم صدیقی:

ما در یک کاشانه(آپارتمان) کوچک ۶۰ متری زندگی می‌کنیم اما من وسایل را طوری انتخاب کرده و چیده‌ام که افراد به راحتی از فضای خانه استفاده کنند. در فضاهای کوچک نباید از مبل‌های بزرگ و وسایلی که جای زیادی می‌گیرند، استفاده کرد. در فضای راهرو، کمدم تا تزدیک سقف درست کرده‌ایم که خیلی چیزها در آن جا می‌گیرند. پرده‌ها را به رنگ روشن انتخاب کرده و کف را هم سرامیک سفید کرده‌ایم تا فضای خانه بزرگ‌تر به نظر بیاید و روشن‌تر باشد.

امیر مسعود :

من دانشجو هستم و در یک خوابگاه دانشجویی زندگی می‌کنم. صبح‌ها که می‌خواهم برای خودم و دوستانم صبحانه درست کنم، $\frac{1}{2}$ کتری را آب می‌کنم و روی اجاق می‌گذارم. در نتیجه هم آب کمتری مصرف می‌شود، هم آب در زمان کمتری به‌جوش می‌آید و چای آماده می‌شود. همچنین، به ندرت برای پخت و پز از وسایل برقی استفاده می‌کنم.

آقای حسنی :

من کشاورز هستم. زمین‌های ما روی شیب قرار دارند. قبل‌ما برای آبیاری محصولاتمان آب را به سختی و با تانکر به بالای تپه می‌آورديم و در منع ذخیره می‌کردیم. اتلاف آب در زمین هم زیاد بود. پس با یکی دونفر مهندس و کارشناس کشاورزی مشورت کردیم و به کمک آنها استفاده از روش آبیاری قطره‌ای را شروع کردیم. در ضمن، آنها به ما یاد دادند که در اطراف مزرعه چه محصولی بکاریم که از رشد نوعی آفت که درختانمان را از بین می‌برد جلوگیری شود.

فرزانه :

نان برکت خداست. در روایت‌های دینی سفارش شده است که وقتی می‌بینیم تکه‌ای نان روی زمین افتاده است، آن را برداریم و در گوشه‌ای بگذاریم که کسی پا رویش نگذارد و به برکت خدا بی احترامی نکند. متأسفانه امروز دور ریز نان در بعضی خانوارهای زیاد است. اما در خانه ما حتی یک تکه نان هم دور ریخته نمی‌شود. مابه اندازه مصرف نان می‌خریم و نانوایی محله ما هم، نان‌های بسیار با کیفیتی می‌پزد. اگر پس از مصرف، نان اضافه بیاید، به گونه‌ای آن را نگهداری می‌کنیم که کیفیت خود را از دست ندهد.

آقای احمدی :

من سعی می‌کنم تازمانی که ضرورت ندارد، از خودروی شخصی استفاده نکنم و با وسایل نقلیه عمومی رفت و آمد کنم.

خودروی تک سرنشین فقط یک نفر را جایه‌جا می‌کند اما برای آن یک نفر هزینه بنزین و استهلاک (فرسودگی) زیادی صرف می‌شود. به علاوه، این کار آلودگی هوا و شدآمد(ترافیک) بیشتری به وجود می‌آورد. امیدوارم همه روزی بتوانیم از خودروهایی استفاده کنیم که کم مصرف باشند و هوا را هم آلوده نکنند.

- ۱- گفت و گو و همفکری کنید.
- الف) آیا شما یا اعضای خانواده‌تان با مثال‌های صفحه قبل یا موارد مشابه، رویه‌رو شده‌اید؟ موارد را بیان کنید تا هم کلاسی‌هایتان درباره آنها اظهار نظر کنند. بر عهده دانش آموز
- ب) به طور گروهی، فکر کنید و روشی را پیشنهاد کنید که در یکی از کارها یا فعالیت‌های مدرسه، بازدهی را افزایش دهد و باعث استفاده صحیح از امکانات شود. برای مثال، با چه راهکاری می‌توان از تلف شدن وقت کلاس برای حضور و غیاب گروه پندیت کالیف جلوگیری کرد؟ پیشنهادهای خود را با ذکر دلیل بنویسید و از طریق معلم به دست مسئولان مدرسه برسانید.

بهره‌وری با چه چیزهای ارتباط دارد؟

بهره‌وری چیست؟

با دقت در مثال‌ها و فعالیت‌های بخش قبل بی‌بردید که «بهره‌وری» با صرفه‌جویی، انجام دادن کارها به صورت آگاهانه و عاقلانه، جلوگیری از اسراف و اتلاف منابع، استفاده صحیح از امکانات و نعمت‌های الهی، کاهش هزینه‌ها و مانند آن ارتباط دارد.

بهره‌وری یعنی چه؟

بهره‌وری یعنی از بین کارهای ممکن، کار درست را انتخاب کنیم و آن را با روش مناسب انجام دهیم.

(اُن بخشی* و کارآیی*)

یعنی اگر کاری را انجام می‌دهیم آن را به طور کامل انجام دهیم تا زمان بیهوده هدر نشود مثال: در ساختن مسکن اگر مصالح خوب به کار نرود در سخن امام علی(ع) مثال کار نیکوکردن به از پر کردن است افراد باید امور مهم دارد احتمال دوباره تغیریب و دوباره کاری وجود دارد دهنده تا در زمان صرفه جویی کرده باشند مانند خلاصه توییسی دروس و خواندن نکات مهم در

امتحان
پیغمبر ارم ﷺ فرمود:
خداآوند دوست دارد اگر کسی از شما کاری انجام می‌دهد، آن را محکم و بی عیب انجام دهد.

کنز العمال، ۹۱۲۸

امام علی علیه السلام فرمود:
فردی که به کاری بی اهمیت بپردازد، امور مهم ترا تباشد ساخته است.
غرض الحكم، ۱۰۴۴

فعالیت

- ۲- درباره این سخنان ارزشمند پیامبر اکرم ﷺ و امام علی علیه السلام فکر کنید و معنی و مفهوم هر یک را با ذکر یک مثال توضیح دهید.

فرهنگ بهره‌وری

بهره‌وری از زمان‌های دور در زندگی مردم جا داشته است و آنها همواره برای بیهود کارها و استفاده بهتر از امکانات، چاره‌اندیشی نمونه‌های از تغییر بهره‌وری مردم در گذشته را پنهان برند. ابداع و حفر قنات، ذخیره کردن اب در اب انبارها، خشک کردن و ذخیره محصولات کشاورزی و تعاون و همیاری در امور کشاورزی، نمونه‌هایی از تفکر بهره‌وری در زندگی مردم در روزگار گذشته است.

در فصل نهم دریافتید که فرهنگ هنجارها، ارزش‌ها و باورهای یک جامعه را در بر می‌گیرد و نقش مهمی در امور آن جامعه دارد.

فرهنگ چه نقشی در افزایش بهره وری دارد؟

فرهنگ، نقش مهمی در افزایش بهره وری یک جامعه نیز دارد. اگر همه افراد بهره وری در فعالیت‌های مختلف را ارزش بدانند، جامعه از نظر مادی و معنوی پیشرفت می‌کند.

در عقاید دینی ما **نکته مهمی تأکید شده است**? بر نکات مهمی تأکید و سفارش شده است که بر بهره وری در امور و کارها تأکید دارند. متن رو به رو را مطالعه کنید. اگر به زندگی فردی و اجتماعی خود و همچنین محیط زندگیمان بیشتر دقت کنیم، در می‌بایس که گاه ارزش‌ها و هنجارهایی در زندگی ما مشکل گرفته اند که با این آموزدها و آرمان‌های دینی مغایرت دارند. برای آنکه وضع موجود را به وضع مطلوب تبدیل کنیم، باید تغییراتی در شیوه زندگی خود به وجود بیاوریم. **انسانی که به بهره وری توجه دارد چگونه عمل می‌کند؟** انسانی که به بهره وری توجه دارد، می‌گوشد هوشمندانه کار کند، با به کارگیری روش‌های عاقلانه، بهتر به اهداف مادی و معنوی خود برسد و بهترین نتیجه را به دست آورد.

فعالیت

۳- معنی آیات قرآن کریم و سخنان امامان معصوم **با اینکه** را بخوانید. عوامل مؤثر در بهره وری را از آنها استخراج و فهرست کنید؛ مثلاً: (الف) اهمیت دادن به کار و تلاش و ... .
اسراف نکردن، اعتدال در کارها، استفاده مناسب از زمان، مشورت کردن، داشتن نظم و ... .
۴- کفت و کو نکنید.

هر یک از هنجارهای زیر در جامعه چگونه از بهره وری جلوگیری می‌کند و در تضاد با آن است؟ توضیح دهید.

- مهمانی‌ها، مجالس و جشن‌های مفصل و پرهزینه **(اسراف کردن)** مدگرایی و چشم و هم حسنه در خود لیاس به حای تمیز و ساده بوشی
- نداشتن برنامه مناسب برای اوقات فراغت و تفریح **(اتلاف وقت و نداشتن انضباط در کارها)** ورزش نکردن و پرخوری.
- یک زوج جوان می‌خواهد جشن عروسی ساده‌ای با حداقال هر چیز برپا کنند. اگر قرار باشد از شما کمک فکری بگیرند، چه طرح و پیشنهادی به آنها می‌دهید؟ هم‌فکری کنید و طرح خود را روی کاغذ بنویسید.
- ۶- متن صفحه بعد را درباره یک کارگرین بخوانید. (الف) حه تکانی در این متن برای شما قابل توجه است؟
مبارزه با مشکلات خانوادگی، ادامه تحصیل، تأمین نشدن، استفاده از تحریبیات افراد و ... .
ب) نظر شما درباره افرادی که می‌خواهند با کار نکردن یا کار کم به ثروت یا موقوفیت‌های بزرگ دست یابند چیست؟
هیچ موقوفیتی بدون تلاش، همکاری و امید میسر نمی‌شود.

من در سال ۱۳۵۷ به دنیا آمدم. شانزده ساله بودم که پدرم را از دست دادم. پس از او مادرم که ذهنی بسیار فداکار بود، با وجود همه سختی‌ها بار زندگی من و برادر و خواهرم را به دوش کشید. پدرم مردی پرتلایش بود و به کار اهمیت زیادی می‌داد. یادم هست همیشه می‌گفت: انسان باید جوهره کار داشته باشد. من پس از فوت پدر، ایام تعطیل و تابستان‌ها را کار می‌کردم و به مادرم در تأمین مخارج زندگی کمک می‌کردم. مادرم دوست داشت درس بخوانم و من هم درس را تا دانشگاه ادامه دادم اما دوره شبانه دانشگاه را انتخاب کردم تا بتوانم روزها کار کنم. ساعت ۵ بعداز ظهر که از کار فارغ می‌شدم، به کلاس می‌رفتم. همچنین سعی می‌کردم در هزینه‌های لباس، رفت و آمد و ... صرفه‌جویی کنم.

پس از سال‌ها توزیع و فروش مواد غذایی تصمیم گرفتم یک کارگاه تولید مواد غذایی احداث کنم. پس انداز کمی داشتم. دو سال برای گرفتن جواز تأسیس کارخانه تلاش کردم؛ چون بعضی از شرایط آن را نداشتم دیگر ناامید شده بودم. روزی که از یکی از اداره‌های مربوط برمی‌گشتم، در اتوبوس با پیرمردی خردمند برخورد کردم و با هم صحبت کردیم. او به من گفت که برای رسیدن به هدف‌های باید پشتکار داشته باشم و برایم مثال‌هایی از آدم‌های پیگیر و با پشتکار زد. می‌گفت که بهتر است با یکی دو نفر آدم خلاق و خوش فکر مشورت کنم و حتی اگر به این کار علاقه‌مند بودند، با آنها شریک شوم. حرف‌هایش در من تأثیر کرد. نباید خسته می‌شدم. سرانجام با دو تن از دوستان خوش فکر شریک شدیم و جواز تأسیس یک کارگاه را گرفتیم. در سال‌های اول، فروش ما کم بود اما با هم‌فکری یکدیگر ابتکاراتی برای تولید با کیفیت بهتر و عرضه^{*} بیشتر و بهتر محصولاتمان به کار زدیم و کارمان رونق گرفت. پس از چند سال موفق شدیم کارخانه بزرگی احداث و تعداد زیادی از کسانی را که در پی کار بودند، استخدام کنیم. من چون رنج تنگستی را کشیده بودم، همواره به کسانی که برای تأمین معاش خود در مجموعه ما کار می‌کردند احترام می‌گذاشتم و سعی می‌کردم شرایط خوبی برای آنها فراهم کنم. از طرح‌های نو و خلاقانه استقبال می‌کردم و سعی می‌کردم همیشه محصولاتی بهتر و با کیفیت‌تر تولید کنم و خداوند هم به کار و تولید ما برکت داد. واحد صنعتی ما سال گذشته به عنوان واحد نمونه کشور برگزیده شد و ... .

راهکارهای افزایش بهره‌وری در زندگی فردی و خانوادگی را نام ببرید؟

اکنون که مهم‌ترین عوامل مؤثر در بهره‌وری را شناختیم، می‌توانیم به چند راهکار مهم برای افزایش بهره‌وری در زندگی اشاره کنیم:

استفاده مناسب از زمان و انضباط در کارها: یکی از عوامل مهم در بهره‌وری، ارزش

زمان است. وقت و زمان ثروتی است که قابل ذخیره و پس انداز نیست.

همچنین وسائل و لوازمی که با آنها در محیط‌های مختلف سر و کار داریم، باید مرتب و منظم باشند.

اگر ما برنامه و اولویت‌بندی مناسب نداشته باشیم و در کارهایمان انضباط نداشته باشیم، وقت و عمرمان تلف می‌شود و دیگر قابل جبران نخواهد بود. دانش‌آموزانی که با برنامه درس می‌خوانند و زمان خود را مدیریت می‌کنند و منظم هستند از بقیه موفق‌تر هستند.

بازیافت چیست و چه فایده‌ای دارد؟

بازیافت: اگر در برخی از مواد و لوازم مصرف شده درخانه یا مدرسه یا محل کار، تغییراتی ایجاد کنیم، امکان استفاده مجدد

آنها وجود دارد، مانند کاغذ، پلاستیک، شیشه، فلزات و ... . بازیافت از هدر رفتن منابع سودمند و سرمایه‌های ملی جلوگیری می‌کند و مصرف مواد خام و انرژی را کاهش می‌دهد.

اصلاح عادت‌های غلط مصرفی را توضیح دهد.

* **اصلاح عادت‌های غلط مصرفی** : باید خوب فکر کنیم و بینیم مصرف یا روش مصرف چه چیزهایی درست نیست و

موجب اتلاف هزینه و منابع می‌شود. صرفه جویی کم مصرف کردن نیست بلکه مصرف درست و به اندازه است. برای مثال، برخی خانواده‌ها در خرید مایحتاج زندگی یا برگزاری مهمانی‌ها و تههۀ غذا اسراف یا زیاده‌روی می‌کنند و اغلب، بخشی از مواد غذایی را دور می‌ریزند. استفاده صحیح از منابع و انرژی و اتلاف نکردن آنها نیز باید مورد توجه قرار بگیرد. برای مثال، با توجه به مشکل جدی کمبود آب در کشورمان باید مصرف درست آب را تمرین کنیم.

انجام دادن کارها از روی آگاهی را توضیح دهد.

* **انجام دادن کارها از روی آگاهی** : با کسب داشت و مهارت لازم برای هر کار، بازدهی کار ما پیشتر می‌شود و کمتر اشتباه می‌کنیم. برای مثال، اگر روش تعمیر وسیله‌ای را ندانیم و به آن دست بزنیم، ممکن است آن را خراب‌تر کنیم یا اگر اطلاعات کافی درباره خرید یک وسیله نداشته باشیم، ممکن است پول زیادی را صرف تههۀ آن کنیم.

برخی از مواد و وسایل به دلیل ناآگاهی افراد از روش‌های درست نگهداری آنها از بین می‌روند. برای مثال، اگر شیوه صحیح شستشوی یک لباس یا نگهداری مواد غذایی را ندانیم، زودتر از بین می‌روند یا غیرقابل استفاده می‌شوند.

برخی داشت‌آموزان از فرصت تعطیلات تابستانی برای کارآموزی و کسب مهارت‌های مختلف و حتی درآمد استفاده می‌کنند و این

فرصت طلاقی را فقط صرف تفریح و اوقات فراغت نمی‌کنند.

تنظیم جدول بودجه اقتصادی را توضیح دهد.

* **تنظیم جدول بودجه اقتصادی** : تنظیم جدولی که در آن

درآمدها و هزینه‌ها (دخل و خرج) ا ماهانه افراد یا خانواده نوشته می‌شود و همکاری بین اعضای خانواده نیز از راهکارهای کمک به بهره‌وری است.

فعالیت

۷- دلیل بیاورید : (الف) آیا سطح بهره‌وری داشت‌آموزی که کمدلوازم تحریرش شلوغ و نامرتب است، پایین می‌رود؟ چرا؟
بله زیرا زمان را ازست می‌دهد احتمال تحریب و سایل زیاد است.

۸- منظور از تنظیم بودجه ماهانه خانواده جست؟ تنظیم آین بودجه چه فایده‌ای دارد؟ توضیح دهد.

یعنی یک خانواده بداند در یک ماه چقدر درآمد و هزینه دارد. تا از انجام اموری که هزینه خانواده را نسبت به درآمد افزایش می‌دهد جلوگیری کنند.

۹- کار برگه شماره (۱۷) (چند پیشنهاد برای بهره‌وری) را انجام دهد.

بر عهده داشت آموز

۱۰- یکی از عادت‌های غلط بعضی از داشت‌آموزان مصرف نادرست و بی‌رویه کاغذ است. چند راهکار برای بهره‌وری در

صرف کاغذ پیشنهاد کنید و توافق کنید که آن راهکارها عملی شوند.

استفاده از بزرگهای دفاتر سال گذشته، نوشتن بر تمامی خطوط دفتر، یادداشت بربرگه‌هایی با ابعاد کوچکتر

۱- نمکیک زیاله از می‌داند یعنی حبه راهکارهایی برای کمک به این امر می‌توانید برسمازید؟

جدازای مواد از یکدیگر برای جلوگیری از افزایش الودگی اموزش و فرهنگ سازی آر سن پایین، اهمیت آن برای پاکیزگی محیط زیست

۲- به وسایل خودتان و همچنین مواد دور ریختنی که در یک هفته در منزل شما تولید شده است، نگاهی دقیق بیندازید.

چه چیزهایی را می‌توانید بیایید که امکان استفاده مجدد از آنها (اگرچه نیاز به تغییراتی در آنها باشد) برای شما یا خانواده‌تان

یا دیگران وجود دارد؟ بر عهده داشت آموز